

LARRY TREMBLAY

A narancsültetvény¹

Larry Tremblay, kanadai francia nyelvű író elsősorban drámaíróként ismert², de regényírói karrierje is egyre jelentősebb. Egyik legutolsó könyve, *A narancsültetvény*, 2013-ban jelent meg, amit számos nyelvre lefordítottak, és a szerző több irodalmi díjban is részesült.

A *Narancsültetvény* műfaját tekintve talán fabula, tanmese, hiszen a történet valamiféle időtlen-időbe való vetítése, valamint a konkrét helymegjelölés hiánya realitáson túli dimenzióba repíti az olvasót. Ugyanakkor nagyon is aktuális szituációkat tár elénk: a terrorizmus, az értelmetlen halál, a vallási fanatizmus kérdései köré építi fel a fordulatos, lebilincselő történetet.

Képzeljünk el tehát egy olyan teret, amely szinte bárhol megtalálható, de bizonyos elemei mégis leginkább a Közel-Keletre utalnak. Itt él egy család, a mesésnek is tekinthető narancsültetvény árnyékában. A mitikus, mesészerű hely, a narancsfák világa azonban távolról sem az eufória tere, hanem sokkal inkább negatív konnotációjú, a diszfória tere. Az apa a narancsfák között tevékenykedik, ez biztosítja a család materiális létének alapját, de a liget – ami egyfajta paradicsom is lehetne – mégsem védi meg őket a külső fenyegetésektől, a háborútól, a becsapódó bombáktól. A halál bármely pillanatban bekövetkezhet, a kis közösség nem maradhat kívül a fenyegető világon. Ugyanakkor nemcsak elszenvedői, hanem tevékeny részeseivé is válnak a világban bekövetkező abszurd konfliktusok következtében kialakuló, nem kevésbé abszurd helyzeteknek.

Nemcsak a narancsfák tartoznak egy mesészerű, mitikus térhez, hanem a szereplők is, legalábbis a történet kezdetén. A nagyszülők, szülők, gyermekeik, két fiú, Amed és Aziz, alkotják ezt a kis családi közösséget. Az ikertestvérek teljesen egyformák, megkülönböztethetetlenek, de a történet folyamán megkülönböztetésük mégis szükségszerű lesz. Az ikerfigurák megjelenítése tulajdonképpen szintén mitikus jegy, gondoljunk csak az ókori Castor és Pollux alakjára vagy Antigone testvéreire, Polüneikészre és Eteoklészre az Oidipusz-mítoszban. Ebben a regényben az ikrek, bár külsőleg hasonlatosak, mégsem teljesen egyformák, egyikük gyógyíthatatlan betegségben szenved, a másik egészséges. Ennek külső jele nincs, csak ők maguk és a szülők tudják, hogy a külvilág számára láthatatlan megkülönböztető jegyről van szó.

Az elbeszélés nyelve rendkívül egyszerű, ugyanakkor szinte már költői prózaként is olvasható, mind ritmusát, mind sajátos, sokszor metaforikus nyelvi fordulatait illetően. Három nagy részből áll, *Aziz*, *Amed* és *Sony* címmel – a két első az ikrekre, a harmadik egy képzeletbeli figurára utal.

Az egyes fejezetek néhány oldalas részekre tagolódnak, fragmentumszerűek, mégis egységet alkotnak. A drámai fordulatok mindvégig fenntartják az olvasó érdeklődését. A történet végén az író az elmondottak értelmezésének folytatását mintegy az olvasóra bízta, hiszen a képzelet és a valóság elemeinek költői feldolgozása végtelen, lezárhatatlan folyamat.

¹ L'Orangerie, Alto, Québec, 2013, 160 oldal

² Magyarul is megjelent *A hasbeszélő* című darabja a *Történet a hetedik* című antológiában 2007-ben.

RÉSZLETEK A KÖNYVBŐL

AMED

Ha Amed sírt, Aziz is sírt. Ha Amed nevetett, Aziz is nevetett. Az emberek gúnyolódva mondogatták: „A végén még összeházasodnak”.

Nagyanyjukat Shaanan-nak hívták. Rossz volt a szeme, folyton összekeverte őket. Egyre csak azt mondogatta róluk, az én két csepp vizem a sivatagban. Folyton azt hajtogatta: „Ne járjatok egymás kezét fogva, mert mindig azt hiszem, duplán látok”. És azt is mondogatta: „Egyszer majd nem lesznek vízcseppek, csak víz lesz, és kész.” Azt is mondhatta volna: „Egyszer majd vér lesz, és kész”.

Amed és Aziz a nagyszülőket házuk romjai alatt találták meg. A nagymama fejét egy gerenda zúzta szét. A nagypapa az ágyában feküdt, feldarabolta a hegy tulsó lejtője felől érkező bomba, onnan, ahol esténként a nap el szokott tűnni.

Amikor a bomba becsapódott, még éjszaka volt. De Shaanan már felkelt. Testét a konyhában találták meg.

– Vajon mit csinált a konyhában éjnek idején? – kérdezte Amed.

– Soha nem fogjuk megtudni. Talán titokban süteményt készített – válaszolta anyja.

– De miért titokban? – kérdezte Aziz.

– Talán meg akart vele lepni minket – mondta Tamara két fiának, olyan kézmozdulattal mintha egy legyet akarna lecsapni.

Nagyanyjuk, Shaanan gyakran beszélt magában. Voltaképpen minden őt körülvevő tárgyhoz szívesen beszélt. A fiúk meglesték, amint a kerti virágokat vont a kérdőre, amint a házak között folydogáló patakkal vitázott. Képes volt órák hosszat a víz fölé hajolva szavakat mormolni. Zohal szégyellte, hogy anyja így viselkedik. Szemére vetette, hogy rossz példát mutat a fiainak. „Úgy csinálsz, mintha bolond lennél.” Így kiabált vele. Shaanan lehajtotta a fejét, szó nélkül behunyta szemét.

Egyszer Amed azt mondta nagyanyjának:

– Egy hangot hallok a fejemben. Magában beszél. Nem tudom elhallgattatni, furcsa dolgokat mond. Mintha egy másik személy rejtőzne bennem, olyasvalaki, aki nagyobb nálam.

– Mondd el Amed, mondd csak el nekem a furcsa dolgokat, amiket mond.

– Nem tudom elmondani, mindig kimegy a fejemből.

Ez hazugság volt. Nem felejtett el semmit.

Aziz egyetlen egyszer már eljutott a nagyvárosba. Apja, Zohal, autót bérelt. Fel fogadott egy sofőrt. Hajnalban indultak. Aziz nézte az idegen tájat, ahogyan elsuhant az autó ablaka mögött. Szépnek találta a vidéket, amelyet az autó kettéhasított. Szépnek találta a fákat, ahogyan sorra eltűntek a szeme elől. Szépnek találta a teheneket, pirosra mázolt szarvukkal, olyan nyugodtak voltak, mintha a forró talajra helyezett nagy kövek lennének. Az út rázós volt, az örömtől és a haragtól egyaránt.

Azizt görcsbe rántotta a fájdalom. És mosolygott. Tekintetétől könnyes lett a táj. És a vidék olyanná vált, akár egy ország képmása.

Egyszer Zohal azt mondta a feleségének:

– Elviszem a nagyvárosi kórházba.

– Én majd imádkozom, és testvére, Amed is imádkozni fog. – Tamara csak ennyit mondott.

A sofőr megszólalt, azt mondta, hogy végre beértek a városba, Aziz elájult az autóban, és semmit sem látott azokból a nagyszerű dolgokból, amelyekről korábban hallott. Amikor magához tért, egy ágyban feküdt. A helyiségben más ágyak is voltak, más gyerekek feküdtek bennük. Úgy érezte, minden ágyban ő fekszik. Úgy érezte, a túl nagy fájdalom következtében megsokszorozódott a teste. Úgy érezte, minden ágyban, minden testben ő maga vonaglik a fájdalomtól. Egy orvos hajolt föléje. Azizt megcsapta fűszeres illatszere. Kedvesnek látszott. Rámosolygott. Aziz mégis félt tőle.

– Jól aludtál? – Aziz nem válaszolt. Az orvos fölegyenesedett, már nem mosolygott. Apjához szólt. Apja és az orvos kimentek a kórteremből. Zohal keze ökölbe szorult, zihálva lélegzett.

Néhány nappal később Aziz egyre jobban lett. Adtak neki egy jó sűrű folyadékot, hogy azt igya. Reggel és este vette be. Rózsaszínű volt. Nem ízlett, de csökkentette a fájdalmait. Apja mindennap meglátogatta. Azt mondta, hogy unokatestvérénél, Kacirnál lakik. Csak ennyit mondott. Zohal egyre csak némán nézte a fiát, megérintette a homlokát. Keze olyan száraz volt, akár egy faág. Egyszer Aziz hirtelen felriadt. Apja egy széken ülve figyelte. Megijedt a tekintetétől.

Egy kislány feküdt az Aziz melletti ágyban. A neve Neelan volt. Azt mondta Aziznek, hogy rosszul nőtt a szíve a mellkasában.

„A szívem fordítva nőtt, tudod, a csúcsa nincs jó helyen.”

Ezt minden gyerekeknek elmesélte, akik a nagy kórházi szobában aludtak. Mert Neelan mindenkivel szóba állt. Egyik éjjel Aziz álmában felüvöltött. Neelan megijedt. Kora reggel elmesélte, mit látott.

– Szemed fehér lett, akár egy teszttagombóc, felálltál az ágyadban és hadonásztál a karoddal. Azt gondoltam, csak játszol, hogy megijesszél. Szóltam hozzád. De nem voltál magadnál. Az eszed valahová eltűnt. Bejöttek az ápolónők. Paravánt tettek az ágyad mellé.

– Rosszat álmodtam.

– Miért léteznek a rossz álmok? Te tudod, hogy miért?

– Nem tudom, Neelan. Mama gyakran mondogatja: „Ezt csak az Isten tudja.”

– Az én mamám is ugyanazt szokta mondani: „Ezt csak az Isten tudja.” Meg azt is, hogy „Így van ez már az idők kezdete óta.” Az idők kezdete, mama szerint akkor volt, amikor az idő kezdődött. Olyan sűrű volt a sötétség, hogy amikor a Nap első sugara áttört rajta, felordított a fájdalomtól.

– Pedig inkább a sötétségnek kellett volna ordítania, őt hasították fel.

– Talán – mondta Neelan, talán.

Néhány nappal később Zohal megkérdezte Azizt, hova lett a kislány, aki a szomszéd ágyon feküdt. Aziz azt válaszolta, hogy elvitte a mamája, mert meggyógyult. Apja lehajtotta fejét. Egy szót sem szólt. Egy idő után felemelte a fejét. Még akkor sem mondott semmit. Majd a fia fölé hajolt. Homlokon csókolta. Ezt először tette. Aziznak könnybe lábadt a szeme. Apja végre azt suttogetta: „Holnap mi is hazamegyünk.”

Aziz elindult hazafelé, apjával és ugyanazzal a sofőrrel. Nézte az elfutó utat a visszapillantó tükörben. Apja furcsán csöndben maradt, dohányzott az autóban. Hozott neki datolyát meg süteményt. Mielőtt hazaértek, Aziz megkérdezte apjától, hogy meggyógyult-e.

„Többé nem kell visszamenned a kórházba. Imánk meghallgattatott.”

Zohal nagy tenyerét a fia fejére tette. Aziz boldog volt. Három nappal később becsapott a bomba a hegy túlsó oldala felől, áthatolt az éjszakán, és megölte nagyszüleit.

Valamikor, egy szintén mitikus boldogabb időben, a gyerekek vidáman játszottak, sárkányt eregettek a közeli hegyoldalon, és csak később derült ki, hogy a hegy túlsó oldala már az ellenségé. Nagy veszélynek voltak kitéve, hiszen a területet aláaknázták, s csak Isten akaratán múlott, hogy minden alkalommal épségben visszatérhettek. Ez a motívum azonban már az eredetileg fennálló jószág és igazság értékrendjének felborítása lesz, megjelenik a rossz és a hazugság, ami ezt az idilli világot, amely amúgy is csak tűnő pillanatokig kerekedhetett felül, egy csapásra megváltoztatja. A rossz, a gonosz brutális megjelenését szimbolizálja az a bomba, amely szétrombolja a nagyszülők házát, megöli a két öreget. A szülők és a két fiú számára egyértelművé válik, hogy a valóságos világ más, mint a korábban átélt vagy legalábbis elképzelt létezés.

Nem sokkal a tragédia bekövetkezte után megjelenik Szulayed, a gonosz erők képviselője. Egy táskát hoz magával, amelyben robbanóanyaggal telirakott öv van – egyértelműen utalva arra, hogy mit vár el a gyerekektől, őket akarja felhasználni arra, hogy öngyilkos robbantással félemlítsék meg a hegy túloldalán táborozó ellenséget. A földrajzilag nem pontosított a helyhez hasonlóan a szemben álló felek sem azonosítottak, nem is azonosíthatók a szerző szándéka szerint.

Férfiak érkeztek egy terepjárával. Amed és Aziz vették észre a porfelhőt a házuk melletti úton. Éppen a narancslichtben voltak. Ott akarta Zohal eltemetni a szüleit. Az utolsó lapát földnél tartott. Homlokát és karját izzadság borította. Tamara sírt és ajkát harapdálta. A terepjáró megállt az út szélén. Három férfi szállt ki belőle. A legmagasabb géppisztolyt tartott a kezében. Nem a narancsültetvény felé indultak. Rágyújtottak. Amed elengedte a testvére kezét, és közelebb ment az úthoz. Hallani akarta, mit mond a három férfi. De nem hallotta. Túl halkan beszéltek. Hármójuk

közül a legfiatalabb végül néhány lépést tett feléje. Amed felismerte Halimot. Nagyon megnőtt.

– Emlékszel rám? Én vagyok Halim. Ismertelek az iskolában, a faluban. Amikor még megvolt az iskola.

Halim elnevette magát.

– Igen, emlékszem rád, te voltál az egyetlen, aki a nagyok közül szóba állt velünk, a testvéremmel és velem. Kinőtt a szakállad.

– Apáddal, Zohallal akarunk beszélni.

Amed elindult a narancsültetvény felé, a három férfi követte. Apja közelebb jött. Amed látta, ahogy anyja tekintete elborul. Rákiáltott, hogy jöjjön közelebb hozzá. A férfiak sokáig beszéltek Zohallal. Szavait elvitte a szél. Tamara azt mondta magában, hogy ez a nap meg van átkozva, az első a megátkozott napok sorában. Figyelte férjét. Zohal lehajtotta fejét, a földet bámulta. Halim intett Amednek. Amed kirántotta magát anyja karjából, aki két fiát magához szorította, és elindult a férfiak felé. Zohal a fia fejére tett kézzel büszkén mondta:

– Ez a fiam, Amed.

És a másik fiú? – kérdezte a géppuskás férfi.

– Ő meg Aziz, az ikertestvére.

Estig maradtak. Zohal megmutatta nekik szülei házának romjait. Mind felemeltek a fejüket a hegy felé, mintha még keresnék az égen a bomba nyomát. Tamara teát készített. A gyerekeket a szobájukba küldte. Később Amed és Aziz látták az ablakból, amint a géppuskás férfi odamegy a terepjáróhoz, majd néhány másodperccel később visszajön, kezében egy táskával. Mintha anyjuk felkiáltott volna. Aztán a férfiak eltávoztak. A távolodó terepjáró zaja hosszan visszhangzott az éjszakában. Amed átkarolta testvérét és végül elaludt.

Másnap Aziz így szólt:

– Nem veszed észre? A zajok már nem a régi zajok, és a csönd is mintha elrejtőzne, mintha valami rossz dologra készülődne.

– Beteg voltál, azért képzelsz.

De Amed tudta, hogy testvérenek igaza van. Szobája ablakából meglátta anyját. Hívta. De anyja eltávolodott. Amednek úgy tűnt, sír. Látta, amint eltűnik az amarilliszek mögött. Ezeket még nagyanyja, Shaanan ültette egy évvel korábban. Időközben hatalmasra nőttek. Kinyílt virágaik elnyelték a fényt. Amed és Aziz lementek a földszintre. Anyjuk még nem készítette el a reggelit. Apjuk semmit sem aludt, látták, milyen fáradt az arca. A konyhában a földön ült. Mit csinált ott egymagában? A fiúk most látták először apjukat a konyha kövén ülni.

– Éhesek vagytok?

– Nem.

Pedig éhesek voltak. Apjuk mellett egy vászontáskát láttak.

– Hát ez meg mi? – kérdezte Aziz. – A terepjárós emberek felejtették itt?

– Nem felejtették itt. – mondta Zohal.

Jelezte a fiainak, hogy üljenek melléje. Aztán elkezdett a géppuskáról beszélni.

Fontos ember, mondta a fiainak, a szomszéd faluból származik. A neve Szulayed. Szívéből szólt, amikor beszélt velem. Mindenképpen látni akarta a nagyszületek szétrombolt házát. Imádkozni fog a lelkükért. Vallásos ember. Tanult ember. Amikor megitta a teáját, megfogta a kezem. Így szólt apátokhoz: „Milyen békés a te házad. Behunyom a szemem és eláraszt a narancsfák illata. Apád, Mounir, egész életében ezen a kiszáradt földön dolgozott. Valaha itt sivatag volt. Isten segítségével apád valódi csodát művelt. Narancsfákat telepített oda, ahol korábban csak homok volt, meg kövek. Ne hidd, hogy azért, mert géppisztollyal jöttem ide, nincs szemem és fülem, akár egy költőnek. Hallom és látom, ami igaz és ami jó. Neked jó szíved van. A házad rendes. Minden dolognak megvan benne a helye. A feleséged készítette tea nagyszerű. Tudod, mit szokás mondani, vagy túl édes, vagy nem elég édes, a jó teát a kettő között iszod. A feleségedé pontosan a középen van. Zohal, a te apádat az egész környéken ismerték. Az igazság embere volt. Csak az igazság embere képes ezt az arcnélküli földet paradicsommá változtatni. A madarak sohasem tévednek a paradicsomot illetően. Gyorsan felismerik, akkor is, ha a hegyek árnyékában húzódnak meg. Mondd meg, Zohal, te ismered-e azoknak a madaraknak a nevét, amelyeket most hallunk énekelni? Biztosan nem ismered. Túl sokan vannak, és az énekük túlságosan kifinomult. Az ablakon keresztül látok párat, szárnyuk sáfrányszínű lángot vet. Ezek a madarak nagyon messziről jöttek. Élénk színük beleolvad a narancsültetvény színeibe, ahová szüleidet temetted. És a daluk visszhangzik, akár valami áldás. De e névtelen madarak vajon enyhíthetik-e fájdalmadat? Tudnak-e más nevet adni a gyászodnak? Nem. A te gyászodnak a neve: bosszú. Jól figyelj rám most, Zohal. Más házakat is leromboltak a szomszéd falvakban. Sokan meghaltak a rakéták és a bombák miatt. Ellenségeink meg akarják szerezni a földünket, hogy házait itt építsék fel, és asszonyaikat itt ejtsék teherbe. Amikor már a falvainkat elfoglalták, haladhatnak előre a nagyváros felé. Meg fogják ölni asszonyainkat. Gyermkeinkből rabszolgák lesznek. És mindez a mi országunk végét fogja jelenteni. Földünket beszennyezik lépteikkel és köpéseikkel. El tudod hinni, hogy Isten megengedné ezt a szentségtörést? Elhiszed, Zohal?”

– Hát ezt mondta el Szulayed apátoknak.

Amed és Aziz mozdulni sem mertek, egy szót sem szóltak. Soha apjuk még nem beszélt velük ilyen hosszan. Zohal felkelt. Néhány lépést tett a szobában. Amed sutogva mondta testvéreinek: „Gondolkodik. Ha így jár fel s alá, akkor mindig gondolkodik.”

Hosszú szünet után Zohal kinyitotta a táskát, amelyet a terepjárón érkező férfiak hagytak nála. Furcsa öv volt benne, kitekerte. Olyan nehéz volt, hogy csak két kézzel tudta felemelni.

– Szulayed hozta – mondta Zohal a fiúknak. – Először nem értettem, mit mutat. Halim felvette az övet. Akkor megértettem, miért jöttek el hozzám ezek az emberek. Anyátok belépett. Hozott megint teát. Megpillantotta Halimot, és felsikoltott. A tálca

felborult. A teáskanna a földre esett. Az egyik pohár eltört. Kértem anyátokat, szedjen össze mindent, és hozzon másik teát. Elnézést kértem Szulayedtől. Anyátoknak nem kellett volna sikoltoznia.

Aziz meg akarta fogni az övet. Apja eltolta a kezét. Visszatette az övet a táskába és kiment a szobából. Amed és Aziz figyelték az ablakból, amint eltűnik a narancsfák között.

Az apa elmeséli a fiúknak, hogy az ifjú Halim felrobbantotta magát, az iskola bezárt, a hegy másik oldalán nagy veszély leselkedik mindazokra, akik arrafelé merészkednek. Szulayed visszatér, elviszi a fiúkat a hegy közelébe, és arról beszél, tudja, hogy vége azoknak az időeknek, amikor a gyerekek a hegyoldalban vígan eregethették papírsárkányaikat. A két fiút meggyőzi arról, hogy csakis nekik sikerült játszva felfedezni az utat, ami a hegy másik oldala felé vezet.

Mindhárman jó tíz percig gyalogoltak a napon, mielőtt elérték a hegy lábát.

– Gondolom, erre másztátok meg a hegyet, hogy visszaszereztek a sárkányt?

– Igen, erre, válaszolta Aziz.

– Éppen itt, tette hozzá a testvére.

– Hát én is így gondoltam.

Szulayed átkarolta a két fiút.

„Nem tudtátok, hogy minden lépésnél aknára léphettetek volna. Talán nem tudtátok?”

Szulayed megsimogatta a két fiú fejét.

„Csoda: valójában csoda történt azon a napon. Isten elszakította a sárkány köteleit, és Isten irányította lépteiteket a hegyen.”

Némán mentek vissza az útra. Aziznek hányingere volt a cigarettától, amit Szulayedtől kapott.

Amikor visszaértek a terepjáróhoz, Szulayed nagyot nevetett. Felvett egy üveg vizet, ami a lábánál ide-oda gurult. Félig még tele volt. Kinyitotta, és a fejére öntötte a tartalmát. A víz végigfolyt a haján, a szakállán és benedvesítette az ingét. Nevetése megijesztette a két fiút. Szép fehér fogai voltak, hiánytalanok. Elindította az autót. Amed nem mert megmondani, hogy ő is szomjas. Figyelte, nem talál-e másik üveget. Nem volt másik. Szulayed még gyorsabban vezetett, mint jövet. Nagyon hangosan beszélt a terepjáró és a szél zajában: „Rájöttetek már, mit vittetek véghez? Megtaláltátok az utat, hogy eljuthassatok a fura városig. Egyedül ti tettétek ezt meg. Mindenki mást, aki megpróbálta, széttéptek az aknák. Néhány nap múlva egyikőtök visszatér oda. Vagy te, Aziz, vagy te Amed. Apátok fogja eldönteni. És akit kiválaszt, robbanóövet visel majd. Lemegy a furcsa városig és egyszer s mindenkorra eltünteti.”

Szulayed, mielőtt távozott, még ennyit mondott nekik: „Isten kiválasztott titeket. Isten megáldott titeket.”

Amed bemenekült a házba. Aziz hosszan nézte a porfelhőt, amit a terepjáró vert föl.

A két fiú közül az egyiknek fel kell áldoznia magát, végre kell hajtania az öngyilkos merényletet. A választás terhe a szülőkre hárul, az apa az egészséges fiút akarja választani, hiszen az ő szemében ez lenne az igazi áldozatvállalás, az anya viszont, tudván, hogy a másik fiú eleve halálraítélt, mivel gyógyíthatatlan betegségben szenved, nem akarja mindkét gyermekét elveszíteni. Titokban személycserére készülnek. A cse-re sikerül, az egészséges fiú lesz a túlélő. De az apa, amikor az életben maradt fiáról kiderül, hogy tulajdonképpen a másik, nem az, akinek hitték, elúzi otthonról. Ezért kell a fiúnak a túlélése érdekében elmenekülnie. Eljut Kanadába, ahol már mint majdnem felnőtt, szerepet vállal egy színésziskolában. De a múltjától nem szabadulhat, története, mint ahogyan minden háború szörnyűségeinek története, megjelenik a színház világában, mintegy a szerző ars poetica-jaként.

Zohal több napot töltött azzal, hogy rendet teremtsen szülei házában romjai körül. Megtisztította a földet. Összeszedte a fényképeket, a ruhákat, némi konyhadényt. De a bútorokat, amiket még lehetett volna használni, nem tartotta meg. Tamara segített neki, amennyire tudott. A fiúk is felajánlották segítségüket, de apjuk elzavarta őket. Férj és feleség csendben dolgozott. Kínos és súlyos csendben. Tamara többször is szólni akart, de mindannyiszor visszafogta mondandóját. Érezte, hogy Zohal ugyanúgy van a dologgal. Jött egy teherautó, összeszedték, ami a ház falából megmaradt. Már csak a padló volt ott, vérfoltokkal. Zohal kézen fogta feleségét. Az nem értette, mit akar. A férfi, látva idegességét, kérte, üljön le. Engedelmeskedett. A férfi melléült, a falak nélkül árválkodó, lakóit gyászoló padlóra. Tamarának nevetethetnékje támadt. Az volt az érzése, hogy apósa és anyósa házát a szél fújta el, és hogy ők ketten most már saját magukat is elszakítják a földtől, hogy örökre elhagyják azt.

Zohal törte meg a csendet. „Amed lesz az. Ő fogja viselni az övet.” Tamara szíve megállt.

– Tudom, mit gondolsz – folytatta nehezen Zohal. – Tudom, hogy mit akarsz mondani. Gondolkodtam, hosszan gondolkodtam. Nem Aziz lesz az. Szégyelleném magam, Tamara. Nem élném túl, ha azt kérném Aziztól, vegye fel ő az övet. Többet nem szólhatnék Istenhez. Igen, Tamara, sokat gondolkodtam mindezen. Forgattam ezerszer a kérdést a szívemben, és...

– De Aziz nemsokára... – próbálta mondani Tamara, de nem tudta befejezni a mondatot.

– Igen, Aziz meg fog halni, ezt éppúgy tudom, mint te. Elmondtam neked, amit az orvos magyarázott el nekem. Az nem lenne áldozat, ha ő viselné az övet. Sértés lenne. És az ellenünk fordulna. És Aziznek, amilyen állapotban van, nem is sikerülne. Túl gyenge. Nem, Tamara, nem lehet Aziz. Beteg gyereket nem küldünk háborúba. Nem áldozzuk fel, ami már feláldoztatott. Próbáld kimondani saját szavaiddal, Tamara, és ugyanoda következtetnél, mint én. Amed megy el.

Tamara sírt és a fejét rázta, nem tudott megszólalni.

„Mit gondolsz, miért Manahal társaságában jött Szulayed részvétet nyilvánítani. Figyelj ide, ez az ember elvesztette a feleségét egyetlen fia születésekor. És hajlandó volt feláldozni a fiát.”

Zohal felkelt. Tamara látta, amint eltűnik, görnyedt háttal, a narancsfák között. Nem csodálkozott. Tudta, hogy Zohal Amedet fogja választani. Alapjában véve, mindig is tudta. És ettől némult el fájdalomban.

Akkor este, a kertben, nézte a holdat, hagyta, hogy távoli fénye áthassa. Hirtelen egy dal jutott eszébe. Valaha anyja suttogetta fülébe, hogy elaltassa:

*Egy nap mi leszünk a fény
Mindig nyitott szemekben élünk tovább
De ma este, kislányom, csukd le szemhéjad.*

Hideget érzett a testében. Azt hitte, beteg. De a hideg, ami máskor leszállt benne, most feltört az ajkáig, a nyelvéig. És jeges szavak formálódtak szájában. Megértette, hogy mindenhez késő van. Már semmi sem olvaszthatja fel a szavakat és a bennük lévő gondolatot. Megvárta, hogy az éjszaka eluralkodjék a házon, aztán zajtalanul felment a fiúk szobájába. Hallotta lélegzésüket. Mélyen aludtak. Közeledett Amed ágyához, és homlokára tette kezét. Várta, hogy felébredjen. Amikor félig kinyitotta szemét, finoman megfogta a kezét.

„Ne mondj semmit, ne ébreszd fel a testvéredet, gyere velem.”

Kimentek a szobából, mint a tolvajok. Ameddel együtt visszatért a kertbe. Leültek a padra, a mályvarózsákkal szemben. A „holdas pad”, ahogyan Tamara titokban hívta. Amed nem látszott túl meglepettnek, hogy az éjszaka közepén felébresztették és kihívták a házból. Szeme még majd leragadt az álmoságtól.

– Figyelj rám Amed. Hamarosan apád bemegy a szobádba, halkan, hogy fel ne ébressze a testvéredet, közeledik hozzád, és a fejedre teszi a kezét, ahogyan én tettem az imént. Te meg lassan felébredsz, és megérted a föléd hajló arc láttán, hogy téged választott. Vagy kézen fog, kivisz a narancsültetvénybe, leültet egy fa tövébe, hogy beszéljen veled. Voltaképp nem tudom, hogyan fogja apád bejelenteni, de te tudni fogod, mielőtt még kinyitná a száját. Tudod, hogy ez mit jelent? Nem jössz vissza a hegyről. Én nem tudom, mi mindent mesélt nektek Szulayed, neked és a testvérednek, de sejtem. Apád azt mondta, olyan ember ő, aki a jövőbe lát. Fontos ember, aki megvéd minket ellenségeinktől. Mindenki tiszteli, senki sem meri neki megtagadni az engedelmességet. Apád fél tőle. Nekem, amint megláttam, arrogánsnak tűnt. Apádnak nem kellett volna elfogadnia, hogy átlépje házunk küszöbét. Ki jogosította föl, hogy bemenjen az emberekhez és elvegye a gyerekeiket? Én sem vagyok ostoba. Tudom, hogy háború van, és áldozatot kell hoznunk. És tudom, hogy te és a testvéred bátrak vagytok. Megmondtátok apátoknak, hogy számotokra dicsőség és kötelesség felvenni azt az övet. Elmondta nekem. Készek vagytok Halim és a többiek példáját követni. Apátok magán kívül van. Büszke az eltökéltségetekre. Is-ten nekünk adta a világon a legjobb két fiút, de én, Amed, nem vagyok a világon a

legjobb anya. Emlékszel még Hajmira, az unokatestvéremre? Biztosan emlékszel. Beteg volt. Aziznak ugyanaz a betegsége. A csontjai fokozatosan eltűnnek. Mintha elolvadnának a testében. Meg fog halni a testvéred, Amed.

– Ezt nem hiszem el.

– Ne vádold anyádat hazugsággal. A nagyvárosban az orvos megmondta apádnak. Aziz talán nem is éri meg a legközelebbi szüretet. Ne sírj, drágám, ez nagyon nehéz, kérlek, ne sírj.

– Mama!

– Figyelj rám, Amed, jól figyelj. Én nem akarom, hogy te viseld azt az övet.

– Mit mondasz?

– Nem akarom mindkét fiamat elveszíteni. Beszélj a testvéreddel, vedd rá, hogy ő tegye meg helyetted.

– Soha!

– Mondd meg neki, hogy te nem akarsz felvenni az övet.

– Ez nem igaz.

– Mondd meg neki, hogy félsz.

– Nem!

– Oh, Amed, kicsim, Aziz boldogabb lesz, ha így hal meg. Tudod, hogy máskülönben mi vár rá? Ágyában hal meg, szörnyű fájdalmak közepette. Ne foszd meg a dicső haláltól, attól, hogy Isten fogadja be a mártíromság minden dicsőségével. Kérlek szépen, kérd meg Azizt, foglalja el a te helyed. Ne említsd senkinek, főleg apádnak ne, ez lesz a mi kettőnk halálig őrzött titka.

Amed úgy feküdt vissza, mint egy kis botladozó kísértet. Tamara ott maradt a holdas padon ülve. Megpróbálta lecsendesíteni dobogó szívét. Egy hosszú pillanat múlva kinyújtotta kezét a legközelebbi rózsza felé. Ujjhegyével megsimogatta szirmait. Tamara úgy érezte, látja a virág szívének lélegzését. „A virágok illata a vérük, mondta egyszer Shaanan. A virágok bátrak és nagylelkűek. Hullajtják vérüket, anélkül, hogy az életük érdekelné őket. Hát ezért hervadnak el olyan gyorsan, kimerülve attól, hogy szépségüket odaadták azoknak, akik látni akarják őket.” Shaanan ezt a rózsafát az ikrek születésekor ültette. Így ünnepelte unokái érkezését. Tamara hirtelen felállt a padról, és elkezdte kitépni a rózsákat. A keze vérzett, felsebezték a tövisek. Gyűlöletesnek érezte magát. Kimondta a szörnyű gondolatot: beteg gyermekét küldi meghalni.

Zohal, a gyerekek apja elmeséli, hogyan temette el szüleit a narancsfák között. Megmutatja nekik az övet, és közli Ameddel, hogy ő lesz a kiválasztott. Felpróbáltatja vele az övet, hogy hozzászokjon a viseléséhez. Mintegy látomásként megpillantja halott nagyapját, és most már valódi katonának érzi magát. Aziz megkeresi Amedet, a két fiú vitatkozik, melyikük vállalja a tettet. Amed bevallja, hogy fél, Aziz át akarja vállalni a feladatot. Az anya és Amed elkezd előkészíteni a személycserét. Amednek le kell fogynia. Megegyeznek abban is, hogyan tehetik még hihetőbbé kettejük hasonlóságát. Szulayed visszajön, pénzt ad a családnak, és tudatja velük, hogy két nap múlva

kerül sor az akcióra. Aziz távozása előtt egy levelet ad át testvérének, és megesketi, hogy csak a halála után fogja elolvasni.

AZIZ

A második rész jóval később játszódik, egyelőre nem tudni, pontosan hol. Párbeszéddel indul, Aziz és Mikael beszélgetnek. Megtudjuk, hogy Aziznak egy szerepet kellene eljátszania, abban a színdarabban, amelyet Mikael színésziskolai hallgatóinak írt. Az előadás a négyéves színésziskolai tanulmányok lezárását jelenti a hallgatók számára. Mikael jól tudja, hogy nem mindegyikük fog nagyszerű pályát befutni, csak a kivételeseknek sikerülhet, a többieknek meg kell elégedniük egy-egy tévésorozat apróbb szerepeivel, vagy le kell mondaniuk a színészi karrierről. Mikael darabjában Sony szerepét szánja Aziznak. Kegyetlen történetről van szó, amely a háború abszurditását hivatott bemutatni. Az ellenfelek felcserélhetőek, a kegyetlen tettek sora is. Sony képzeletbeli figurája gyermekként éli meg a borzalmakat, apja és anyja kivégzését, el kell játszania azt a pillanatot, amikor a kegyetlen katona vele is végezni akar. Aziz közli Mikaellel, hogy ezt a szerepet nem játszhatja el. Nem mondja meg miért, szó nélkül ott hagyja a színésziskolát. Pár nappal később Mikael kérésére mégis hajlandó vele találkozni. A városban sétálnak, amikor Aziz felteszi a kérdést: „Miért kell a gyerekek meghalnia?”

– Aziz, mi bajod van? – Mikaelnek harmadszor is fel kellett tennie a kérdést, mire Aziz végre ránézett és zavartan elmosolyodott.

– Semmi, uram.

– Ebben nem vagyok biztos.

Mikael választása Azizra esett, neki kellett eljátszania Sony, egy hét éves kisfiú történetét. Aziz tekintetében volt valami kisfiús, habozó. Hangja szokatlanul lágy volt, húsz éves fiatalember létére. Mikaelnek elég gyakran figyelmeztetnie kellett, hogy ne csak magának beszéljen, hanem eressze ki a hangját. Törekény megjelenése, hasonlóan egy figyelő vadhoz, jól illett a szerephez, amit neki szánt.

Mikael kifejezetten a végzős hallgatók számára írta a szöveget, amellyel mintegy betetőzték négyéves színésziskolai képzésüket. Néhány hónap múlva mindannyian hivatásos kezdő színészek lesznek, akik meghallgatásokra járnak, hogy megkezdhessék karrierjüket. Egy idő után Mikael majd összefut velük valami kocsmában vagy fodrászüzletben. Egyesek kis szerepeket kapnak majd valami tévésorozatban. De legtöbbjük éttermekben talál majd munkát felszolgálóként. De a legszerencsésebbeket és a legtehetségesebbeket majd észreveszik a legkiemelkedőbb rendezők, akik majd nem haboznak nagyobb szerepeket rájuk bízni, akár egy ifjú főszereplő, akár egy csinos naiva szerepét.

Mikael darabjában Sony egy ellenséges katona keze közé kerül. A gyerek tehetetlenül nézte végig szülei kegyetlen lemészárlását. A katona levágta apja kezét, majd golyóval kivégezte. Azután megerőszkolta az anyját, és holtan rádobta férje

megcsonkított holttestére. A katona, saját bűnétől megundorodva, tétovázott, hogyan szabaduljon meg Sonytól, aki, a színdarab vége felé saját fiára kezdte emlékeztetni. A színdarab úgy végződött, hogy a katona megkérdezte a gyerektől, tudna-e valami jó okot mondani arra nézve, hogy ne bánjon el vele ugyanúgy, mint a szüleivel. Sony néma maradt. A többi jelenet, amelyekben a két ellenséges felet egymással felcserélhetőnek állította be, a háború abszurditását volt hivatott bemutatni.

Mikael az osztályt három csoportra osztotta: az apa, az anya és a gyerek; az ellenséges katona; az ellenséges katonák kórusa. A munka elég jól haladt. A diákok pontosak voltak, koncentráltak. Nem arról volt szó, hogy az érzelmek összes skáláját eljártsszák, ez még túl korai volt az előadás kialakításához. Most a testüket kellett elhelyezni a térben, tekintetüket irányítani, gesztusaikat kontrollálni, a párbeszédet kivetíteni megfelelő ritmussal, semmit sem elszívva. Mikael tartott ugyan némi nehézségtől a megerőszkolás jelenetét illetően, de végül minden túlzott idegeség nélkül zajlott le. Szinte vallásos érzelem lett úrrá az egész osztályon, amikor az ellenséges katona a gyerek felé közeledett, szülei meggyilkolását követően. Csak a vak nem látta, hogy az érzelem Azizból árad, nem pedig Sonyból.

- Aziz, Mi bajod?
- Semmi, uram.
- Ebben nem vagyok biztos.
- Nem tudom eljátszani ezt a szerepet.
- Miért nem?

Aziz szó nélkül otthagyta az osztálytermet.

*

Másnap Aziz nem jelent meg az osztályban. Mikaelt ez nagyon zavarta. Két nappal később felhívta, és találkozót javasolt az Iskola mellett egy kávézóban. Korábban érkezett, türelmetlenül leste tanítványát. A telefonban Aziz bizonytalannak tűnt. Láthatóan zavarta valami. A találkozó időpontja után jó félórával észrevette a fiatalember sziluettjét a kávézó nagy ablaka mögött. Aziz arcát félig eltakarta egy nagy vörös sál és egy túl nagyméretű kalap, amint fel s alá járkált a kávéház előtt. Mikael kiment és odaszólt neki.

- Miért nem jössz be?
- Nem tudom.
- Akarsz egy kicsit sétálni?
- Rendben.

Hosszú ideig mentek hallgatva. Mikael zavarban volt és érezte, hogy Aziz is hasonlóan zavarban van. Kissé havazott, ez volt az első hó abban az évben. Mikael figyelte a könnyű hópelyheket, amint körülötte kavarognak. A Latin Negyed elég csendes volt, a legtöbben még a hivatalokban, a boltokban, a vendéglőkben kenyérkeresetükkel voltak elfoglalva. Mikael szerette ezeket az üres pillanatokat, amikor a város szünetet tartott, mielőtt az emberek regimentjei elfoglalták volna, hogy sietve hazamenjenek.

– Miért kell a gyerekeknek meghalnia?

Mikhaelt meglepte Aziz kérdése, pár másodpercig nem is értette, mit akar ezzel mondani.

– A gyerekeknek?

– Igen, a gyerekeknek, a színdarabban.

– Azért mert... mert ilyen a háború, Aziz.

– Maga azt akarja bemutatni, milyen kegyetlen a háború?

– Igen, azt hiszem, ez lenne a darabom célja.

– Bocsásson meg, nem akarok udvariatlan lenni, de nem értek egyet.

– Mivel nem értesz egyet?

– Ennyi nem elég.

– Mi nem elég, kérlek, Aziz, mondd meg.

– Megmutatni mindezt, minden kegyetlen dolgot.

– Nem akarod, hogy a gyerek meghaljon a darabomban? Ez lenne a baj? De mit tehet a gyerek a zsoldossal szemben?

– Ez nem így van.

– Tudom, de a háború, az ilyen.

– Maga nem tudja, miről beszél!

Aziz határozott hangja, pedig máskor olyan visszafogott szokott lenni, ismét hallgatásra készítette mindkettőjüket. A diák gyorsabbra fogta lépteit, Mikael alig tudta követni. Megálltak egy utcasarkon, várva, hogy a lámpa zöldre váltson. Mikael ismét normálisan lélegzett, és a havazás ellenére azt ajánlotta, üljenek le a kis parkban az utca másik oldalán. Aziz nem szólt semmit, Mikael azt gondolta, egyetért vele. Lesöpörte a frissen hullott havat a padról, leültek egymás mellé, mellükön keresztbe font karral. Lélegzetük apró fehér felhőcskékké formálódott, amelyek gyorsan eltűntek a levegőben.

Mikael nem merte folytatni a vitát. Úgy érezte, megtámadták. Mint művésznek miért ne lenne joga a háborúról beszélni?

Odafordult a fiúhoz, megkérdezte, nem fázik-e. Mikael egy könnycseppet látott Aziz arcán, lassan lefolyt, majd megfagyott.

– Adja másnak a szerepemet.

– De miért, Aziz? Mondd meg miért?

– A dolgok nem így vannak. Már mondtam.

– Nyilvánvaló, hogy nem így vannak. A közönség is úgy fogja érezni, mint te, és én épp ezt akarom. Látom, hogy felkavar. Mondd meg, Aziz, mi történt az utolsó próbán?

– Aziz nem az igazi nevem.

– Mit akarsz ezzel mondani?

– Amed. Így hívtak azelőtt.

– Mikor azelőtt?

Lassan beesteledett, és félénken felgyúlt néhány neonfény. Amint elhagyták a kis parkot, Aziz egy lélegzetre elmondta Mikaelnek gyermekkorát, szavai felvették hosszú léptei ritmusát. Már jó ideje gyalogoltak a városban, nem is tudták merre mennek. Még mindig havazott, és Aziz elbeszélését a hó védőréteggel borította be, eltávolította a helytől és az időtől, törékeny álommá alakította, amely bármely pillanatban eltűnhetett.

Mi történt a személycsere után?

Megesküdtem a testvéremnek, hogy a levelet csak halála után olvasom el. Így tettem, és vártam. És mind ezt tettük, szüleim és én, vártuk a testvérem halálát, a rémülettől letaglózva, mintha az esőre vagy a virradatra várnánk. Két nappal később úgy kellett tennünk, mintha örülnénk Szulayed érkezésének. Kiszállt a dzsipből, kezében egy nagy, újságpapírba burkolt csomaggal. Tudtuk, mi van benne. A ház legnagyobb helyiségében ültünk. Anyám teát készített, de csak Szulayed nyúlt érte, senki más. Vártuk, elszorult szívvel, hogy megszólaljon, és elmondja, mi történt a hegy túlsó oldalán.

„A házatok mártírt adott népünknek, kezdte Szulayed szertartásosan. Isten áldja meg! Amed már a Paradicsomban van. Még sosem volt ilyen boldog. Boldogsága örökké tart. Örvendjete! Igen, tudom, hogy fáj elveszteni a fiatokat, de örüljete, emeljéte fel a fejetéte, és legyete büszkéte. És te, mondta, Szulayed felém fordulva, ne sírj, a testvéred veled van, nem érzed? Soha nem volt ilyen közel, soha nem volt ilyen közel. A hegy előtt, mikor eltávozott, még azt mondta, mennyire szeret téged, és mennyire szereti a szüleite. Legyete boldogok és áldottak.”

Szulayed egy pillanatra elhallgatott, megitta a teáját. Nem mertük tovább kérdezni. Anyám újabb teát kínált neki. Úgy tett, mintha nem hallaná, és suttozva folytatta. „Azoktól az emberektől sohasem fogtok semmit megtudni Amed küldetéséről, ezt garantálhatom. Túlságosan szégyellik a vereségüket. Amednek példás dolgot sikerült véghezvinnie. Igen, megmondom nektek, ritka hatékonysággal hajtotta végre a rá bízott feladatot. Isten vezérelte, Isten vezérelte lépteite a hegyen. Isten világította meg az útját az éjszakában, hogy beosonjon a munícióval megrakott barakkok közé. Mindent felrobbantott.” Szulayed arcán széles mosoly jelent meg. Fogai fehéren világítottak fekete szakállá közepette. Testét hirtelen új energia járta át. Nagyobbnak, erősebbnek tűnt, amikor felállt, hogy kibontsa a magával hozott csomagot. Megmutatta apámnak az ajándékát: halott fia bekeretezett fényképét, azt a képet, amelyet a szerszámoskamrában készített. Úgy tartotta, mint egy győztes a trófeáját. Anyám könnyörgő pillantást vetett rám. Amikor magamra ismertem a képen, kirohantam a szobából. Pár perccel később hallottam, amint Szulayed elindítja a te-repjárót. Kihajoltam az ablakon, néztem, ahogyan távolodik, és azt reméltem, soha többé nem hallom ezt a zajt, amint rátelepszik a narancsültetvényünkre.

Aziz kigombolta a kabátját, belenyúlt a belső zsebébe is kivett egy összehajtogatott borítékot: „Itt van a testvérem levele”.

A boríték elsárgult és gyűrött volt. Amikor Mikael széthajtotta, észrevette rajta a barna foltot, ami Amed vére volt, mielőtt Azizé vált volna, aki most mellette ült. Az egész erős érzelmet váltott ki belőle, ami alaposan felkavarta. Az volt az érzése, részesévé vált a két testvér történetének, tapinthatóvá vált a történet, amikor a borítékot kézbe vette. Mintha múltjuk egy töredéke egy másik bolygón vált volna valóssággá. Kinyitotta. Rövid levél volt benne, feltehetően arabul íródott.

– Le tudnád fordítani?

Aziz felolvasta a levelet, folyamatosan fordította. Egy idő után Mikael észrevette, hogy már nem is olvassa. Tudta kívülről, és Mikael rájött, hogy Aziz biztosan már ezerszer is felmondta magában, akár egy imádságot.

Amed,

Amikor a nagyvárosi kórházban voltam, megismerkedtem egy velünk egyidős kislánnyal. Az enyémmel szomszédos ágyban feküdt. Neelannak hívták. Míg én aludtam, kihallgatott egy beszélgetést. Az orvos azt mondta apámnak, hogy sohasem fogok meggyógyulni. Valami rothadásnak indult bennem. Senki a világon nem tudja megállítani ezt a rothadást a testemben. Neelan mindent elmesélt nekem, mielőtt hazament a kórházból. Szerintem bátor volt. Ő is tudta, mi fog velem történni. Mert ő is súlyos beteg volt. Azt mondta, nekem ezt tudnom kell. Nekem meg fontos volt, hogy Te is tudd. De csak miután elmentem a hegyhez. Mert ha előbb tudta volna, nem engedte volna el. Én ismerlek Téged, nem fogadtad volna el a cserét. De Neked hála, dicsőséges halált fogok halni. Nem fogok szenvedni, és amikor a leveleket olvasod, én már a Paradicsomban leszek. Látod, nem vagyok olyan bátor, mint amilyennek hittél.

Aziz

Mikael megrendült. Az a gyerek, aki ezt a búcsúlevelet írta, kilenc éves volt. Akinek írta, egyidős volt vele. Mikael felismerte, hogy a háború mennyire elmosza a határokat a felnőttek és a gyerekek világa között. Szótlanul visszaadta a levelet Aziznek.

A két férfi folytatta útját a városban. A kis kínai negyed, amelyen éppen akkor mentek át, egészen megváltozott a hó alatt. A boltok vörös fényt szórtak rájuk.

„A testvérem mégsem ismert. Tévedett engem illetően. Még ha anyám nem is kért volna meg, akkor is belementem volna a cserébe. Mert gyáva voltam.”

Aziz megszaporozta lépteit, mintha menekült volna valami elől. Mikael meglepetésében nem tudta, hogyan reagáljon erre a vallomásra. Egy pillanatig nézte Azizt, amint eltűnt az egyre sűrűbb hóesésben. Az volt az érzése, hogy már egyszer átélte ezt a jelenetet: nézi, amint valaki eltűnik, titkával együtt.

– Aziz, várj meg! Semmit ne sajnálj. Mindaz, amit a gyerekkorodról meséltél... amit el kellett szenvedned... az a háború, amely már oly sok éve tombol arrafelé... anyád, aki nem akarta mindkét fiát elveszíteni...

– Maga ezt nem érti. Félttem az övtől, félttem Szulayedtől. Tehát hazudtam, megjajszoltam a bátrát. Nem akartam meghalni! Érti?

Aziz visszatért a színésziskolába. Mikael megkönnyebbült, de visszatérését egyszerre megnőtt felelősségnek is érezte. Megígérte neki, hogy Sony nem fog meghalni. Ezért most át kell írnia azt a jelenetet, amelyben a zsoldos katona arra kéri a gyereket, mondjon valamiféle elfogadható indokot, miért hagyja életben. Hogyan lehet ezt a befejezést megváltoztatni? Hol találja meg a szavakat, amelyek ezt a háború folytán lealacsonyodott, kétségbeesett, embertelen katonát meghatják? Hosszas habozás után Mikael vette a bátorságot, és azt kérte Aziztól, mesélje el gyerekkorát, mesélje el mindazt, amit pár nappal korábban az utcán mondott el. Nem látott ennél jobb megoldást. Aziz szavai, még ha rögtönözve is, igazabbnak, valódibbnak hangzanak majd annál, amit ő maga írhatna meg ebben a jelenetben. Erről meg volt győződve. Arra gondolt, ha ez a katona meghallja, hogy a beteg kisfiú vette föl a robbanóövet, a két ikerfiú történetét, akiket kicseréltek, a történet, ami nem színház, hiszen valóban megélték, majd saját fiára gondol, a fiára, aki annyira hasonlít arra a kisfiúra, aki elmesélte neki a történetét, kínzó emlékét, akkor talán lenne rá esély, hogy nem lövi le Sonyt, mint egy kutyát.

– Nem tudom megtenni – válaszolta sietve Aziz.

– Egyszerűen mondd el, saját szavaiddal. Csak a lényegét mondd. Pár perc az egész.

– Nem vagyok rá képes, uram.

– Talán gondolkodj még rajta.

– Semmi értelme.

– Segítenék.

– Nem tudom megtenni! – Most már kiabált, és végérvényesen lezárta a kérdést.

– Bocsáss meg, nem kellett volna ezt kérnem. Majd kitalálok valami mást. Nyugodj meg, találok megoldást. Sony nem fog meghalni. Viszlát Aziz.

Aziz köszönés nélkül otthagya.

Mikael aznap az Iskola előadótermében próbált, egy átalakítható teremben, ahová akár százfőnyi közönség is befért. A díszletekkel, a világítással és a jelmezekkel a színpadtechnikát tanuló diákok foglalkoztak, akiket Mikael kollégáival együtt felügyelt. Az osztály először próbálta el a darabot díszletekkel, és az egész nap eléggé vesződségesen alakult. Az énekkari részek túl lassúak voltak, és a világítást, amit Mikaelnek javasoltak, jó párszor újra be kellett állítani. Mindenki kiment a teremből, fáradtan és izgatottan, kivéve Azizt, akit Mikael arra kért, maradjon. Javaslatra, Sony alakját illetően, alaposan megijesztette a fiatalembert. Mikael kétségbeesett. Amikor Aziz elment, Mikael még hosszan időzött a díszletek között. Az egész játékteret homokkal borították be, alatta plexiüvegből volt a padló. Vagy tizenöt fényszórót helyeztek el a padló alá. A fény letről jött, megvilágította a homokréteget, forrónak vagy hidegnek láttatva azt, a különböző jeleneteknek megfelelően. A hajnal vagy az esti szürkület ilyen sivatagi hangulatban kelt életre. A cselekmény során, a csoport mozgásának megfelelően, a fényekből utak rajzolódtak ki a homokon.

A padló tehát átalakult, fényes képpé vált, rávetítve a közönségre a kegyetlen misztérium avagy a remény jeleit.

Mikael a homokon ült, s miközben elnyelte a félhomály, azon a zsoldos katonán tűnődött, akit saját maga kreált. Egyszerűen csak szörnyeteg lenne? Mikael nem volt naiv. Nem pusztán azért írta ezt a darabot, hogy diákjait elgondolkodtassa. Saját magának is feltette a kérdést, valójában mi is a gonosz. Túl egyszerű lenne megvádolni azokat, akik háborús bűnöket követnek el, akik gyilkosok vagy vadállatok. Főleg akkor, ha az, aki ítélkezett fölöttük, messze él a körülményektől, amelyeknek eredetét már régen elnyelte a történelem örvénye. Vajon ő mit tett volna az ilyen helyzetekben? Képes lett volna ölni, akár sok millió másik ember, azért, hogy megvédjen egy eszmét, egy darab földet, egy határt, az olajforrásokat? Őt is rávehették volna, hogy ártatlanokat, nőket és gyerekeket öljön? Vagy elég bátor lett volna, akár élete kockáztatásával is, hogy ellenálljon a parancsnak, hogy védtelen embereket géppuskázzon le?

„Még nem meséltem el mindent, uram.”

Mikael felrezzent. Gondolataiba merülve nem vette észre, hogy Aziz visszatért a terembe. Észrevette alakját a széksorok között.

– Nem látlak jól. Gyűjtsd fel a lámpát a vezérlőpulton!

A próbák idejére a rendező vezérlőpultját a terem közepére helyezték. Egyszerűbb volt innen adni utasítást a világítás és a zene beállítására. Amikor Aziz felnyitotta a pultot, a padló fénye felvillant, és egy pillanatra elkápráztatta Mikaelt.

– Ez nagyon szép!

– Mi szép, Aziz?

– A díszlet. Ez a fény, ami átjárja a homokot. Olyan, mintha visszafelé esne az eső.

– Igen, fényeső, ami a földből emelkedik ki. Pontosan az.

– Nem mindent meséltem el magának, uram.

– Mivel kapcsolatban?

– Szulayeddal kapcsolatban.

– Mire célsz?

– Az a dolog, amit észrevettem a szájában, emlékszik még?

– Az előérzetedről akarsz valamit mondani?

– Igen, az a dolog... az egy nagy hazugság volt.

– Gyere közelebb. Gyere fel a színpadra, ide mellém.

Aziz odament, és leült a homokba. Arcát megváltoztatta a világítás, idősebbnek, keményebbnek látszott.

– Szulayed csak egy hazug ember volt, uram. Hazudott nekünk, amikor magával vitt minket, a testvéremmel, azzal a terepjáróval.

– Mit akarsz ezzel mondani?

– Azt mondta nekünk, hogy a hegyet aláaknázták. Azt mondta, hogy lépteinket Isten irányította azon a bizonyos napon. Ez hazugság volt. Soha nem voltak a he-

gyen akná. És Isten nem szakította el a papírsárkányunk zsinórját. Az csak a szél volt. És amit megláttunk a hegy túloldalán, azok nem katonai barakkok voltak. Menekülttábor volt. Szulayed manipulált minket. Manipulálta apánkat. Mindnyájunkat manipulált.

– Ez borzasztó.

– Igen, ez borzasztó.

– Le vagyok sújtva, Aziz.

– Szulayed nekünk csak hazudott, uram. Ő az oka, hogy a Paradicsom rommező, és a testvérem meg gyilkos.

– Ne mondd ezt, a testvéred még gyerek volt.

– Jogom van ezt mondani.

– Ne vádold azzal, hogy gyilkos volt. Vagy akkor én nem értek semmit. Mi bajod van, Aziz?

– Sok mindent megtudtam Dalil nagynéném férjétől. Apám megvetően mindig azt mondogatta, hogy a néném ellenséghez ment férjhez. Eleinte ez zavart engem. Nem tehettem róla. De nem volt más választásom, náluk kellett laknom. Meg szégyelltem is magam. Azért, mert ha én mentem volna el az övvel, akkor a családjának tagjait vagy a szomszédjait ölhettem volna meg. Annyi minden borzasztó dologra gondoltam. Idővel rájöttem, hogy nagybátyám nem egy kutya, ahogyan apám állította, hanem rendes ember és jó ember, aki azért menekült el hazájából, mert nem bírta a bombákat, a merényleteket, a mézárásokat és a hazugságokat. Amikor bejelentettem, hogy színész akarok lenni, néném elfogadta, de ő nem. Megpróbált eltéríteni a szándékomtól. Azt akarta, hogy mérnök legyek, mint ő. Azt mondta, hogy az akcentusom miatt nem fogok szerepet kapni. Hogy nem fogok tudni dolgozni új hazámban. Hogy nagyon más vagyok. Én meg erősködtem: „De Mani bácsi, ezt én a világon mindennél jobban szeretném. Nagyon komolyan fogok dolgozni, és meglátod, sikerülni fog. És senki, de senki nem fogja mondani, hogy akcentusom van, senki sem tudja majd megmondani, honnan jöttem, senki.” Nem akart meghallgatni. És akkor a hangokról és a csillagokról meséltem neki.

– Hangokról és csillagokról?

– Ne higgye, hogy megbolondultam. De esténként mindig az eget nézem, és a testvéremre gondolok. Őt keresem az égen.

– És rátaláltál?

– Nem. Testvérem eltűnt az égről. De kénytelen vagyok állandóan keresni.

Aziz felmarkolt egy kevés homokot, és nézte, ahogyan lassan leperreg felemelt kezéből. A homokszemek felragyogtak, amikor a fény rájuk vetődött.

– Megmondtam Mani bácsinak, ha nem lehetek színész, abba belehalok.

– Tényleg ezt mondtad neki?

– Igen.

– Talán túloztál egy kicsit. Hány éves voltál akkor?

– Épp betöltöttem a tizennégyet.

– És már akkor tudtad, hogy színész akarsz lenni?

– Igen.

– És a hangok? Beszéltél a nagybátyádnak a hangokról, amiket hallottál, Halim vagy a nagyapád hangját, ugye?

– Nem, ezek a hangok eltűntek, amikor ideérkeztem. Más hangok jöttek elő. Sok más hang. És én ezeket említettem a nagybátyámnak. Ezt mondtam neki: „Mani bácsi, ne mondd el Dalil néninek, de én hangokat hallok. Mintha aludnának az égen, és csak a tekintetem ébresztené fel őket. Suttognak, mormognak, betöltik a fejem a zűrzavarukkal. Olyan sokan vannak, akár a csillagok, amelyek átlyukasztják az eget. Ha becsukom a szemem, a hangok kigyulladnak a fejemben.” Nagybátyám szerint túl nagy a fantáziám. Mindez el fog tűnni, ha lesz rendes munkám, megtalálom életem szerelmét, és ha nekem is lesznek gyerekeim.

– És akkor?

– Én csak folytattam. Elmondtam neki, hogy érzésem szerint több tucat ember lakik a fejemben. „Mani bácsi, lehet, hogy neked igazad van, túl nagy a fantáziám, De hogy csináljam, hogy kisebb legyen? Mintha egy egész kisvárost cipelnék folyton magammal. Gyerekeket hallok, akik vidámak, énekelnek is olykor, aztán nem tudom miért, elkezdenek kiáltozni. És más hangokat is hallok, asszonyokat és férfiakat, akik annyi idősek, mint a szüleim, meg másokat, idősebbeket, és ezek a hangok mind rémüldöznek, siránkoznak, nyöszörögnek és kiabálnak haragjukban, mintha egyetlen üvöltő hanggá válnának. És tudod, hogy mit gondolok én, Mani bácsi? Hát, hogy ezek a hangok mind azt akarják, hogy meghallják őket. Valóban létezni akarnak. Nemcsak úgy, mint holmi fantomok a fejemben. Ha színész leszek, elő tudom őket hozni, meg tudom szólaltatni őket. Megszólaltatni, érted, Mani bácsi? Megszólaltatni, úgy, hogy mindenki hallja, igazi szavakkal, igazi mondatokkal. Másképp bennem pusztulnak el, és én leszek a fantom.”

– Aziz, neked tényleg túl jó a fantáziád. Tényleg ezt mondtad a nagybátyádnak?

– Persze. Nem tehettem mást.

– Miért?

– Mert ez volt az igazság.

– És mit mondott erre a nagybátyád?

– Egy másik igazsággal válaszolt. Mani bácsi ezt mondta: „Aziz, kisfiam, tudom, mire gondolsz. Most már értem. Sejttem már, honnan jönnek a hangok, amelyekről beszéltél. Sajnos, nem pusztán a te fejedből jönnek. Azt hiszem, itt az ideje, hogy elmondjam neked az igazságot a testvéredről. Én őt soha nem ismertem. Mindazt, amit róla tudok, Dalil nénéd vagy te magad mondtad el nekem. De akarom, hogy tudd, számomra te Amed is vagy és Aziz is vagy. Mindkettő. Ne keresd tovább a testvéredet, mert ő a szívedben van.” Azután megfogta a kezem, fogva tartotta, és így szólt: „Idefigyelj, Aziz, utánaéztem mindannak, amit Szulayedről meséltél. Beszéltem komoly emberekkel, akikben megbízom. Másoknak meg írtam. Átböngésztem a korabeli újságokat. Még mindig elég sok kapcsolatom van arrafelé, főleg új-

ságírókkal. Egy dologról biztosíthatlak: soha nem voltak aknák a hegyen. Minden, amit Szulayed mesélt nektek, hazugság. Testvéred nem is a hegy túloldalára ment. Nem az volt a küldetése. Nem volt ott semmiféle felrobbantandó katonai tábor. A hegy túloldalán csak egy nyomorúságos menekülttábor volt. Aznap, amikor elvitték a testvéredet, déli irányba indultak, arrafelé, amerre Halimmal is mentek. Senki sem tudja, mit mondtak valójában a testvérednek, mielőtt sorsára hagyták. Valószínűleg egy titkos folyosón jutott át a határon. Ezt nem tudom biztosan. De ami biztos, és amit soha nem fognak kitörölni országaink történelméből, az a testvéred halála. Több száz gyerek között robbantotta fel magát. Gyerekek voltak ott, Aziz, vele egykorú gyerekek. Több tucat halott és legalább ugyanannyi súlyosan sérült gyerek. Ezek a gyerekek egy sárkányeregető versenyen vettek részt. Előtte meg egy iskolában gyülekeztek, ahol bábjátékokat néztek. Ezt már korábban is fel akartam tární előtted. Dalil nénéddel gyakran szóba hoztuk. Mi tudtuk, hogy egyszer neked is meg kell tudnod. Én még csodálkoztam is, hogy nem értesültél róla, amikor még otthon voltál. Azt hiszem, nálatok mindent megtettek, hogy eltitkolják előled ezt az információt. Azért, hogy ők húzzanak hasznot belőle. Az imént, amikor a hangokról beszéltél, amiket hallasz, azokra a gyerekekre kellett gondolnom, akik áldozatul estek, és a szüleik fájdalmára. Azt hiszem, te a halott gyerekeket gyászolod. Azt hiszem, ezt hallod és ettől szenvedsz. Lehet, hogy ezt az utolsó üzenetet küldte neked a testvéred, amikor megnyomta a robbanószerkezet gombját. Nincs mindenre magyarázat. A háborúra sincs magyarázat, ha abban gyerekeket ölnek meg.” Hát erről magyarázott akkor nekem a nagybátyám.

Aziz felállt, és belerúgott a homokba. Por és fényfelhő szállt fel a padlóból, beborította a színpadot.

„Az én testvérem gyilkos. Nem mondhatom el a történetét, hiába kér rá. Semmi re sem volna jó. Nem mentene meg senkit, főleg gyerekeket nem. Találjon ki egy másik jelenetet.”

Mikael nem tudta, mit válaszoljon. A szavak megakadtak a torkán.

„A testvérem gyerekek gyilkosa, uram.”

Ezt a mondatot ismételte meg. Mikael egy pillanatig figyelte. Aziz úgy állt előtte, mintha valamire várna. Teste körül a tér a felszálló portól átlátszó, tünékeny lett. Mikael is felállt, kedve lett volna átölelni, magához szorítani Azizt. Meg kellett volna tennie. Aziz csak azt szerette volna, ha megnyugtatták. Mikael meg azon igyekezett, hogy Aziz megmásvá elhatározását. Hogy mégis mesélje el a történetét. Ez volt a legjobb megoldás. Testvére öngyilkos merénylete, akár egy zsúfolt iskolában történt, akár egy katonai táborban, mit sem változtatott a háború logikáján. Mindkét esetben az ellenség megsemmisítéséről volt szó, és a támadás illetve a védekezés eszközeiről. Mikael gyűlöletesnek találta saját magát, hogy ilyen szavakat formál magában. Nem volt képes világosan megfogalmazni gondolatait. Belezavarodott az érvelésbe, és minden érve hamisnak tűnt. Igenis volt különbség ártatlan gyerekek elpusztítása és katonai barakkok felrobbantása között. Ezt a különbséget bárki be-

láthatta. De anélkül, hogy tudatában lett volna, Mikael annak a zsoldosnak a helyébe képzelte magát, akit maga talált ki. Aziz elbeszélésében vajon *mi tudná meghatni?* Mi készíthetné arra, hogy megkímélje a gyereket? Egy olyan ember, akit ölésre képeztek ki, miért hallgatná meg az elcserélt ikrek történetét?

Sorjázta a kérdések, és Mikael attól tartott, minden egyes válasz csak újabb illúzió lenne. Most már a színdarabja is elbizakodottnak és hiábavalónak tűnt a szemében. Küzdött a félelme ellen, hogy színházi kísérlete kártyavárként omlik össze Aziz története és a felfoghatatlan tény miatt: testvére, kilenc éves gyerekként, vele egykorú gyerekek közepette robbantotta fel magát.

Mikael odament és lezárta a vezérlőpultot, felgyújtotta a terem mennyezetvilágítását. Nem bírta tovább a szétfroccsenő árnyak villódzását. Kérte Azizt, üljön mellé a nézőtéri székre. Hosszan nézték az üres teret, a színpad hatalmas száját, a hazugság és az igazság kimondásának hatalmát.

„Miért fogadta el egy ilyen felfoghatatlan cselekedet végrehajtását? Ezt a kérdést százszor is fel kellett tenned. Nincs igazam?”

Aziz mereven nézett maga elé. Mikael várt egy ideig, majd csak válaszol. Aziz mintha nem is ott lett volna.

– Nincs igazad, amikor a testvéredet gyilkossággal vádolod. Hogyan is tudhatnánk, mi játszódott le a szívében, amikor rájött, mit várnak el tőle. Becsapták, egészen az utolsó pillanatig. Mit tudom én, lehet, hogy kábítószert adtak neki...

– Maga nem tudja, mit beszél...

– Igazad van, nem tudok semmit. Volt bátorságom egy színdarabot írni a háborúról, anélkül, hogy a legcsekélyebb tudásom lenne arról, mit jelent, mit okoz a háború. Nekem ahhoz semmi közöm? Ugye?

– Nem akartam magát megsérteni, uram.

– De megtetted.

– Elnézést kérek, uram.

– Ne kérj elnézést. Néha van olyan az életünkben, hogy valami felráz, kirángat a mindennapok banalitásából.

– Nekem tetszik a maga szövege.

– Köszönöm, de nincs befejezve. Meg aztán engem nem érdekel, tetszik-e neked a szövegem, vagy nem. A lényeg másutt van.

– Maga haragszik, uram.

– Igen, haragszom.

Aziz felállt és lassan a kijárat felé indult. Mikael nem mozdult, hogy visszatartsa.

SONY

Aziz többé nem járt be a próbákra és sem Mikael, sem társai hívását nem fogadta. Ez nagy hiba volt. Veszélyeztette a képzését és akár ki is zárhatták az Iskolából. A bemutató előtt két nappal Mikael nem tehetett mást, felosztotta a szövegét három

diák között, hogy kevesebbet kelljen megtanulniuk a rövid idő alatt. Az utolsó jelenetben a zsoldos már nem Sonyhoz fordul, aki valóságosan nincs már a színpadon, hanem egyenesen a közönséghez. Így minden egyes néző a gyerek lesz. Mikael nem volt megelégedve ezzel a megoldással. A jelenetből nem derült ki egyértelműen, miről kell döntenie a zsoldosnak: megöli a gyereket, vagy életben hagyja? A válasz a nézők fejében, mint valami absztrakció járt ide-oda. De Mikael abban az ideges állapotban, amelybe került, nem talált jobb megoldást.

Aziz távolmaradása hatással volt a darab dinamizmusára. A rendezésben történő változások egyesek játékát elbizonytalanították. Mikael mindent megpróbált, hogy megőrizze nyugalma, hogy semmit se mutasson félelméből, és hogy még jobban bátorítsa őket. De azért meg volt rendülve. Nem cselekedett helyesen Azizzal. Alapjában véve a legcsekélyebb konkrét fogalma sem volt arról, amit Aziz a hazájában átélt, arról, ami felzaklatta, valahányszor a testvére utolsó pillanataira gondolt. Megértette-e, hogy mit kérnek tőle? Manipulálták-e az utolsó pillanatig? Kénytelen volt-e végrehajtani az elképzelhetlent? Ezek a megválaszolatlan kérdések megfosztották szövegét helytállóságától, tehetetlenségre kárhoztatták. Hatalmas lámpaláza volt. De még annál is nagyobb volt szomorúsága.

Egy órával az előadás előtt, legnagyobb meglepetésére, idegessége egy csapásra elmúlt. Talán mentesítette magát a fájdalomtól, önkéntelenül, hogy fölvértezzze magát az egyre növekvő félelmei ellen. A nézők közé ült, s nem a rendezői kabinban foglalt helyet, ahogyan tervezte. Az előadás pár perc késéssel kezdődött, de minden a legnagyobb rendben volt ahhoz képest, hogy ez volt a premier. Mégsem tudott arra koncentrálni, amit hallott és látott. Mintha a saját szövege megzavarná, és szégyent érezne. Igyekezett fejben jegyzeteket készíteni a játékra vonatkozóan, hogy majd az előadás után közölje azokat a színészekkel. Észben tartotta azt is, hogy pedagógiai gyakorlatról volt szó. De nem tudott figyelni az előadásra, figyelme elkalandozott, és azt vette észre, hogy Aziz testvére gondol. Elképzelte a kilencéves kislányt, hasára erősített, inge alá rejtett robbanóívvel. Ott látta a többi gyerek között, ő is nézte az előadást, nem valami háborús történetet, mint amit ő látott, hanem egy olyan történetet, amelytől boldogok voltak. Hallotta a nevetésüket. Aziz nagybátyja bábszínházról beszélt. Szerette volna tudni, hogy a robbanóanyaggal kitömött kislány vajon egy pillanatra ottelejtette-e a kezét a kioldógombon, mert rabul ejtette a bábok mozgása. Tudni, végül, hogy Aziz és testvére tragikus sorsának röp-pályáját el lehetett volna-e téríteni.

Minthogy menekülni akart a saját szövege elől, amikor az előadás már a végéhez közeledett, Mikael nem figyelt arra, ami a színpadon történt. Végül a színészek csodálkozásának csöndje ragadta ki belső világából. Aziz jelent meg a színpadon, akár egy varázslat. A nézőtér felőli jobb oldalon állt. Télikabátban, nyaka körül piros sáljával. Kintről jött, a válla még egy kicsit havas volt. Mikael érezte maga körül a közönség elbizonytalanodását. Látható volt, hogy a nézők nem tudták eldönteni, a já-belépése az előadáshoz tartozik-e. Öltözéke eltért a sivatagot idéző díszlettől. A já-

ték során a homokot teljesen lesöpörték. Most az egész padló már csak egy fényes, sík felület volt, ami a színészeknek, ahogy mozogtak, poétikus vagy kísérteties dimenziót kölcsönzött. Pillanatnyi habozás után az előadás folytatódott, de már minden más lett. Valami komolyság költözött oda, lassanként terjedt át a színészekre és a nézőkre.

Aziz egy lépést tett előre.

„Idehallgass, te katona. A nevem Sony, hét éves vagyok.”

Úgy szólt ahhoz a színészhez, aki szülei gyilkosának szerepét játszotta. Még egy lépést tett feléje.

„Idehallgass, te katona. A nevem Aziz, kilenc éves vagyok.

Még egy lépést tett.

„Idehallgass, te katona. A nevem Amed, húsz éves vagyok. A fejemben sok más név, sok más életkor nyüzsgög, nagyon sok. Aki hozzád szól, soha nincs egyedül. Fejében egy egész kicsi országot visz magával. Megölted a szüleimet. Nagy, fogazott késséddel levágtad apám kezét. Aztán elvágtad a torkát. Ahogy csináltad, pontos volt. Nagyszerű. Biztosan már sokszor begyakoroltad ezt a gesztust, és azt, hogyan add meg neki a végső döfést. És semmit sem vesztettél ügyességedből és összpontosításodból, amikor kivégezted anyámat a szép új géppisztolyoddal. Kitől kaptad? Ajándékba adták? Láthatóan nagyon szereted, és gondját viseled. De a ruházatot mocskos és szakadt. Hajad szürke a portól, kezed vörös a vértől. Beesett a vállad és a tekinteted megtört, mint egy kavics. Csodálkozom, hogy azt kéred, meséljek neked egy történetet. Fiatal vagyok, a te szemedben még gyerek. Miért van szükséged egy történetre, amit egy gyerek mesél? Talán nem a gyereket látod, amikor engem nézel? Vagy talán csak a sajátodat látod? Mert neked is van fiad. Egy fiú, aki rám hasonlít. Aki ránk hasonlít. Aki a testvéremre hasonlít.”

Aziz előrement, a színpad közepére. A padlóról jövő fény meghosszabbította körvonalait. Olyan volt, mint egy nagyon egyenes, ég felé törő láng. A közönséghez fordult:

„Hány éves vagy? Mi a neved? A neved az apádé, a korod az apádé. De van még más neved, van még más életkorod. Úgy szólhatok hozzád, mintha a testvérem lennél. A gépfegyver helyett, amit oly eltökélten fogsz a kezekben, viselhetnél a derekad körül egy nehéz robbanóövet is. A kezed a kioldón lenne, szíved a szívemen. És arra kérnél, meséljek neked egy történetet, nehogy elaludj, és véletlenül megnyomod a kioldót. És én beszélnék az idők végezetéig, ami olykor nagyon közel van.”

Aziz levette hosszú sálját, kabátját. Mikaelnek az volt az érzése, őt nézi, csak őt, az egész teremben. De tudta, hogy akkor este minden egyes nézőnek ez volt az érzése.

„Idehallgass, te katona, én még ebben a kínos helyzetemben is képes vagyok gondolkodni. Azt mondod, életben hagysz, ha mondok valami elfogadható indokot arra, hogy megkímélj. Ha megragadom a figyelmedet egy olyan történettel, amely kiragad a gyűlöletedből. Nem hiszek neked. Nincs arra szükséged, hogy meséljenek

neked egy történetet. És főleg arra nincs szükséged, hogy megtaláld az okát, miért ne ölj meg, akár egy kutyát. Tudod-e, hogy éppen most, amikor hozzád beszélek, mintha csak egy barátomhoz beszélnék, valójában mit csinálok? Siratom apámat, siratom anyámat meg az összes testvéremet. Van belőlük több ezer.”

Amed még egy utolsó lépést tett a közönség felé.

„Nem. Nincs szükséged, hogy megtaláld az okot, vagy egyszerűen csak igazolást nyerj, hogy megtedd, amiről úgy hiszed, meg kell tenned. Ne keresd másutt, ami már benned van. Ki vagyok én, hogy helyetted gondolkozzam? Az én öltözékem is mocskos és szakadozott. És a szívem kettéhasadt, akár egy kő. És sírok, könnyeim szétszaggatják arcomat. Mégis, ahogy te is hallod, a hangom nyugodt. Sőt, békés a hangom. A béke árad a számból. A béke szól hozzád a szavaimból, a mondataimból. Amikor beszélek, a hangom hétvévesé, kilencévesé, húszévesé, ezerévesé. Képes vagy-e meghallani?”

Fordította és a jegyzeteket írta MARTONYI ÉVA

